

“El cosmopolitisme és un totalitarisme”

D' on sorgeix el seu interès pels cosmopolites?
— Feia temps que trobava estrany que tota la gent que es definia cosmopolita i oberta, a l'hora de la veritat, era molt poc receptiva a la diversitat cultural. Vaig veure que hi havia algun error conceptual de base. Així doncs, vaig començar a investigar la història del concepte, com va sorgir, com s'utilitzava.

— No es pot entendre Occident sense entendre aquest concepte?

— De fet, és un pilar bàsic per a la nostra ideologia. Al capdavant, la globalització és l'expansió occidental. Quan es parla de globalització se centra molt l'atenció en el tema econòmic, però no és únicament això: hi ha tota una globalització cultural, moral, etc. L'occidentalització del món parteix de la base que algú considera que el món pot ser la seua ciutat. La major part de les cultures del món no tenen aquesta concepció, és una construcció purament occidental. Per tant, tot i que sempre hi ha pobles que n'han envaït altres, només Occident, per dir-ho d'alguna manera, ha pensat en un projecte global. I a més, ho ha donat com una cosa universal i admesa, mentre que en realitat és un producte nostre. Un producte que ens condiciona molt a l'hora de veure el món. Ferran Sáez Mateu, al llibre *La invenció de l'home* (Pòrtic, 1998), explica que és Occident qui inventa la humanitat. I com que la inventa, la talla segons els seus paràmetres.

— I qui són els pares de la criatura?

— El cosmopolitisme naix entre els cínics grecs, que són els primers que diuen allò de “jo sóc ciutadà del món”. Naix com una ideologia de rebel·lia,

contra el sentiment de pertinença a la polis que tenien els grecs. Però també perquè en aquell moment la societat grega s'estava disgregant i hi havia, de fet, una diferència entre la ideologia general que encara perdurava i la realitat: Alexandre Magne estava uniformitzant Grècia, i s'estava apoderant del poder que abans se situava en les ciutats. Però aquesta noció de rebel·lia és utilitzada després com a coartada per a l'expansió que comença Alexandre el Magne, que després produeixen els romans i que posteriorment tindrà un salt qualitatiu a tot el globus amb l'Església cristiana, quan es converteix el cristianisme en religió universal.

— Vostè explica que el cristianisme beu del concepte de cosmopolitisme.

— Això també és una novetat: cap religió, fins a aquest moment, no havia pensat de ser universal: eren religions de poble, no intentaven convertir els altres. Els primers que pensen que hi ha una religió per a tots són els cristians. Ells beuen directament de les fonts dels estoics, que són els que han canviat i modificat el concepte de cosmopolitisme dels cínics. En el moment en què la religió es planteja com a universal tenim un salt qualitatiu importantíssim: la humanitat és susceptible d'estar unida per la seua religió. L'aplicació pràctica d'aquesta teoria és bàsicament la conquesta d'Amèrica, la conquesta i la destrucció de les seues poblacions, de les seues religions, de les seues característiques. És a dir: com que tots podem tenir una mateixa religió, jo te la imposaré a sang i foc. Per això m'indigna la lectura d'alguns analistes contemporanis que parlen de l'humanisme cristià i de la capacitat universalista i d'accepta-

Jordi Sebastià
(Burjassot, Horta, 1966),
periodista,
acaba de publicar
'El parany
cosmopolita' (Afers).
Des d'aquest llibre,
Sebastià
desemmascara
un concepte presentat
sempre en positiu
però que ha servit
de coartada, explica,
“per a la imposició de
les formes occidentals
de moral i economia”.

RAFA GIL

"M'indigna la lectura d'alguns analistes contemporanis que parlen de l'humanisme cristià i de la capacitat universalista i d'acceptació que ha tingut el cristianisme, mentre que en realitat el que ha tingut és una capacitat d'uniformització terrorífica sense parar atenció en els mètodes que cal utilitzar."

ció que ha tingut el cristianisme, mentre que en realitat el que ha tingut és una capacitat d'uniformització terrorífica sense parar atenció en els mètodes que cal utilitzar.

—I del cosmopolitisme sorgeixen dos mites: l'individu aïllat i no com a creació social, i el de la humanitat abstracta.

—Sí, són els dos extrems que eliminen o que difuminen el concepte de poble o de cultura pròpia. Per un costat, hi ha un individu aïllat, com si poguera ser protagonista de la seua història, de la seua moral, sense tenir en compte que això s'ha creat en un medi concret. Jo no crec en algú tancat en la seua illa que pugua generar pensament: és una fal·làcia; tot és provocat per la teua cultura.

—I per l'altre costat?

—Per l'altre costat, allò tan absolutament vague que és la humanitat, com si fóra una unió que tinguera una existència pròpia, malgrat que no és res més que un concepte que crea una part, que és Occident. Mira, el cosmopolitisme demana una cosa tan abstracta com el fet que et comprometes amb tota la humanitat. I llavors, és clar, es produeix l'anomenada síndrome de les mil milles: em sent molt compromès amb el que passa lluny i em desentenc de la meua comunitat. El resultat? Que no hi ha cap compromís real. Per exemple: l'Institut de Llengües Ameríndies de la Facultat de Filologia de València... està molt preocupat per la desaparició de les llengües d'allà, cosa que em pareix molt bé, però ho fa tot en castellà.

—És possible, més enllà de l'esnobisme, ser ciutadà del món?

—Al meu parer, no. Es pot reivindicar que el món siga com Occident, que això és el que realment vol dir ser "ciutadà del món". Perquè, per a ser-ho, has de tenir determinades característiques. Jo no m'imagino ningú dient que un senyor que es dedica a vendre camells a Mauritània és cosmopolita. Per ser-ho, què ha de fer? Doncs s'ha d'occidentalitzar, ha de canviar la manera de vestir, ha de parlar anglès, ha de viatjar en avió, ha de tenir una Visa... El cosmopolitisme es presenta com una ideologia oberta que respecta la diversitat però que en realitat és tot el contrari: és una manera d'uniformitzar, és un totalitarisme. I després s'utilitza també com a arma política.

—Aquí hi fa entrar Kant.

—És l'invent de la cosmopolítica, una noció de la qual paria Kant. Fa poc, en EL TEMPS reflectíeu aquest debat sobre Kant [vegeu núm 1.040], parlant de si haguera justificat o no l'atac a l'Iraq. És un exercici de ciència-ficció, és clar, però sí que és cert que Kant justifica la ingerència d'Occident a tot el món. També hi ha algunes teories, com ara les de Samuel P. Huntington i altres de pensadors conservadors actuals, que diuen que Occident està amenaçat per una sèrie de pobles salvatges..., però bé, no hi ha res de nou: això ja ho diu Kant. Kant afirma que els pobles que no estan organitzats a la manera occidental són un perill per a Occident; per tant, Occident té dret a ingerir-hi, a organitzar-los...

—Això és la guerra de l'Iraq!

—És la guerra de l'Iraq i el bombardeig a l'Afganistan i el colonialisme a l'Àfrica...

—I així estan.

—Sí. Més enllà de la teoria, si vols analitzar el cosmopolitisme il·lustrat en la pràctica, vés a l'Àfrica: arriben els països occidentals a uns pobles "salvatges i bàrbars", els organitzen, els donen unes determinades lleis, i se'n van. I mira com ha quedat. Aquesta és l'aplicació pràctica de la ideologia cosmopolita.

—La idea que tenim del cosmopolitisme té connotacions del tot positives; però vostè l'associa a perversitat i parany.

—He intentat denunciar el que per a mi és un terrible error conceptual, fins i tot

també en l'acceptació frívola del terme. Barcelona és una ciutat cosmopolita, no? No ho dubte. Cada volta n'és més. I com va Barcelona? És a dir: al final serà una ciutat cosmopolita i deixarà de ser una ciutat catalana. I quin interès pot tenir això? De ciutats cosmopolites, cada volta n'hi ha més. Per què aquest afany de despersonalitzar, de tenir ací el mateix que tenen altres? Per què repetir el que fa Calatrava a tot arreu?

— Tal com ho pinta, això de ser cosmopolita sembla prou vulgar.

— Al final, ser cosmopolita és agafar una sèrie de tòpics, repetir-los, despersonalitzar-los i crear una espècie de provincians del món. El cosmopolita és un provincià que té un estàndard cultural *light*, que no té una identitat marcada i que crea la pròpia identitat basada en banalitats, en qüestions superficials. Mira el Fòrum de Barcelona, per exemple: no sé exactament què es pretén amb això... Jo crec que va directament cap a la frivolitat. Hi ha un pensador serbi, Danilo Zolo, que paria d'una qüestió evident: els cosmopolites tendeixen a la simplificació, i tota simplificació acaba sent una mentida.

— És la metàfora del restaurant xinès.

— Sí. Quan vaig estar a Hong Kong i vaig dir "*xop suei*", ningú no sabia què era: ho fan aquí perquè als europeus ens agrada. Mira, el cosmopolita té uns límits molt clars: un restaurant coreà? Val, però què passa si el plat del dia és gos estofat?

— Salvem les diferències, doncs?

— La utopia de què paria Mattelart, que presenta la gran família humana, és, per a mi, el pitjor malson possible. Què fem, doncs? Parlem tots anglès i ens entenem tots, i vestim igual i conservem, això sí, uns quants detallets exòtics? Jo vull tenir dificultats per entendre'm amb un altre, perquè això implica que som diferents. No vull obligar-lo a ser com jo, encara que això siga més senzill que esforçar-me per entendre-m'hi.

Zolo comenta, per exemple, que si hi ha cap problema amb el nombre d'estats és precisament que són massa pocs: simplifiquen la realitat. Falten estats, per tant: a Europa, a Sud-amèrica, a l'Àfrica... El problema no és la diversitat: el problema és que la diversitat és molt

"Jo puc estar relativament orgullós de la democràcia occidental, però no tinc dret d'imposar als altres pobles un model determinat. Hem de llevar-nos el complex de déu."

"El cosmopolita és un provincià que té un estàndard cultural 'light' i que basa la seva identitat en banalitats"

més gran del que les línies polítiques estan expressant.

— Al llibre, vostè pica la cresta a algunes de les patums de l'anomenat moviment antiglobalització.

— És que em pareix una barbaritat, per exemple, que el senyor Ignacio Ramonet diga que França sempre ha estat un país d'acollida, de diferència. Només cal veure la política francesa a l'Àfrica, igual de salvatge i de bàrbara que la dels EUA en altres llocs, però molt més discreta. De fet, hi veig una contradicció importantíssima, en aquest moviment: em fa la impressió que els seus impulsors estan contra la globalització nord-americana però que no s'oposen a la idea bàsica de globalitzar i d'uniformitzar. "Globalitzem la democràcia", diuen.

A veure, jo puc estar relativament orgullós de la democràcia occidental, però no tinc dret d'imposar als altres pobles un model determinat. Hem de llevar-nos el complex de déu.

— "En realitat, allò que el cosmopolita defensa és un monopoli nacional", deia Joan Fuster.

— Sí. L'oposició cosmopolitisme-nacionalisme donaria prou per fer un altre llibre. Hi ha obsessió per dividir cosmopolitisme com a possibilitat de canvi, de creixement i d'obertura, i nacionalisme o recerca de la identitat com a tancament. En aquest sentit, hi ha algunes frases molt simptomàtiques, com aquella del "retorn a la tribu"...

— Que posiciona l'oient a l'altra banda, la "moderna", la "dinàmica"...

— Sí, i a més s'utilitza el terme "tribu" com si fos una cosa terrible, i quan el sents, ja veus els indígenes menjant-se el capellà que ha anat a salvar-los. En tot cas, un no-nacionalista occidental, conceptualment, no és possible. Tots som nacionalistes, de la mateixa manera que tots tenim apèndix; però només ens n'adonem quan ens fa mal. Ara, n'hi ha que volen que el meu apèndix siga com el seu: són els ultranacionalistes. Ben mirat, hi ha nacionalistes i hipernacionalistes, que són els cosmopolites.

Núria Cadenas